

Соболева Г.Г.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

Soboliewa Hanna

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНА РОБОТА В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Дослідження фінансово-господарської діяльності носить комплексний характер обґрунтування рівня параметрів, які дають об'єктивну картину фінансових результатів та ефективності використання ресурсів. Питання вдосконалення економіко-аналітичної роботи на підприємстві потребує дослідження питань щодо завдань, принципів, методів та безпосередньо організації виконання цієї роботи на підприємстві з урахуванням нестабільного ринкового середовища. У процесі формування ринкових відносин в економіці країни менеджмент підприємств подекуди продовжує орієнтуватися на застарілу аналітичну базу економічних досліджень та використовує методики аналізу діяльності підприємств, хоча умови діяльності суб'єктів господарювання змінилися кардинально. Для зміцнення економічної основи діяльності підприємств украї необхідно підняти рівень економічної роботи на підприємствах.

Ключові слова: господарювання, підприємство, діагностика, фінанси, управління, економіко-аналітична робота.

Постановка проблеми. У сучасних умовах конкурентної боротьби для кожного підприємства на перший план виходять збереження та збільшення власної конкурентоспроможності, тому стає необхідністю дослідження діяльності підприємства загалом. Аналіз фінансово-господарської діяльності передбачає оцінку минулого та поточного фінансового стану підприємства. Ефективне та чітке планування діяльності, регулярний збір інформації дають змогу підприємству вибрати стратегію та тактику фінансово-господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вдосконалення економіко-аналітичної роботи на підприємстві потребує дослідження питань щодо завдань, принципів, методів та безпосередньо організації виконання цієї роботи на підприємстві з урахуванням нестабільного ринкового середовища.

Ці питання висвітлюються багатьма вченими та практиками сучасного наукового середовища. Теоретичні, методичні та практичні проблеми організації аналітичної роботи на підприємстві досліджено в наукових працях О.Д. Гудзинського, Г.І. Кіндрацької, Є.В. Мниха, П.Я. Поповича та ін. Провідними зарубіжними фахівцями у цій галузі є М. Бретт, Ж. Рішар, Р. Томас, Д. Стоун, Г. Харман, Б. Нідлз та ін. Проте в сучасних умовах діяльності підприємств проблеми економіко-аналітичної роботи, зокрема питання функціонування аналітичного забезпечення діяльності

підприємства, організації аналітичної роботи, потребують подальшого їх дослідження. Огляд та аналіз публікацій дав змогу дати оцінку їх внеску у розв'язання багатоаспектних проблем удосконалення аналітичної роботи, яка провадиться господарюючими суб'єктами.

Формулювання цілей статті. У будь-якому підприємстві незалежно від його розмірів та сфери діяльності важливе місце займає аналітична система, котра існує як невід'ємний складник здійснення діяльності господарюючим суб'єктом. Під час побудови системи аналітичного забезпечення повинні враховуватися специфіка сфери діяльності господарюючого суб'єкта, комплексний підхід до здійснення бізнесу, розвитку різних напрямів виробничо-господарської діяльності. Ураховуючи ці особливості під час формування ефективної системи аналізу підприємства, необхідна її побудова згідно із цілями і стратегією діяльності.

Першочерговою проблемою, яка постає перед підприємствами, є питання створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні, реальних фінансово-кредитних механізмів для стимулювання промислового та житлового будівництва з метою підвищення конкурентоздатності галузі, оскільки ринкові умови господарювання вимагають формування нових засад взаємовідносин учасників інвестиційного процесу в господарській діяльності.

Виклад основного матеріалу. Економіко-аналітична робота як система забезпечення ефективного

управління повинна бути спрямована на вирішення таких завдань: аналіз діяльності підприємства за всіма напрямками; контроль використання ресурсів, правильне відображення всіх бізнес-операцій; планування діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової, податкової) з визначенням центрів відповідальності; формування аналітичних бюджетів як джерел накопичення планової, облікової та аналітичної інформації.

Аналітичне забезпечення – це система збору даних, що передбачає групування інформації в потрібному розрізі для потреб управління, складання бухгалтерської й аналітичної звітності [1, с. 100]. При цьому аналітичні процедури дають змогу деталізувати відомості про об'єкт в грошовому і (або) натуральному вимірниках. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства є цілеспрямованою організованою діяльністю осіб, відповідальних за збір, обробку та аналіз внутрішньої і зовнішньої інформації, що є необхідною для управління підприємством.

Отже, аналітичне забезпечення є безперервним процесом підтримки управлінських рішень за допомогою певних організаційно-технологічних процедур, інформаційних систем та рівня кваліфікації фахівців обліково-аналітичного апарату.

Аналітичне забезпечення процесу управління підприємством включає у себе: нормативну інформацію, облікову інформацію, аналітичну інформацію, виробничо-господарську інформацію.

Процес аналітичного забезпечення підприємств складається з таких етапів: організаційно-планові заходи; збір та обробка інформації, отримання цифрової і контекстної інформації; підготовка та первинне опрацювання аналітичних матеріалів; поширення інформації; отримання зворотного зв'язку; складання прогнозу [2, с. 434].

Суть концепції аналітичного забезпечення управління підприємствами складається із застосовуваних способів акумулювання інформації, методичної побудови показників та їх аналітичної інтерпретації в системі управління. Рішення розглядається з урахуванням його пріоритетності та сукупності чинників, що впливають на успішність його реалізації. Отже, в умовах постійного нарощування значних інформаційних потоків жоден сучасний господарюючий суб'єкт не може успішно працювати на ринку без належного інформаційно-аналітичного забезпечення.

Система бухгалтерського обліку та економічного аналізу об'єднує облікові та аналітичні операції в один процес. При цьому вдосконалюються як загальна методологія, так і нормативні положення обліку та аналізу для раціонального використання в єдиній обліково-аналітичній системі.

Безперервність цього процесу і використання його результатів господарюючим суб'єктом є необхідними для прийняття управлінських рішень керівництвом. Очевидно, що аналітичне забезпечення управління підприємствами має бути абсолютно особливим, вирішувати традиційні та специфічні завдання, враховувати інформаційні запити керівництва підприємств. Використання

будь-яких напрацювань у сфері аналітичного забезпечення управлінської діяльності вимагає серйозної адаптації для підприємств з урахуванням їх виробничо-технологічної та організаційно-економічної специфіки в сучасних умовах господарювання.

Використання «клаптикового» аналітичного забезпечення, котре не створює реальну інформованість керівників, а є її ілюзією, тобто «квазіаналітичною», що не тільки не корисна для управлінської діяльності, а й іноді шкідливою [3, с. 173]. Відомий вислів про те, що «краще погане планування та аналіз, ніж ніякого» виявляється невірним в умовах, коли управлінський механізм сучасного підприємства не є інформаційно-автономним, а становить невід'ємну частину складної аналітичної системи, що забезпечує інформаційні потреби різних груп користувачів. Аналітичне забезпечення як система повинна надавати інформацію, що володіє ознаками якості, інакше її корисність буде нижчою, ніж витрачені ресурси.

Аналітичне забезпечення є окремою системою, заснованою на інформації, котра отримана шляхом проведення економічного аналізу даних для визначення результатів управління і побудови прогнозних значень господарської діяльності.

Аналітична система забезпечує кількісну та якісну оцінку змін, що відбуваються в керованому об'єкті. Вона дає змогу вчасно побачити тенденції розвитку як небажаних, так і прогресивних явищ. На основі різних методик аналізу розробляються варіанти управлінських рішень, які дають змогу загальмувати розвиток негативних тенденцій і створити сприятливі умови для прогресивного сталого розвитку. За допомогою аналізу виявляють невикористані внутрішні резерви, що сприяє ефективному розвитку підприємства. Аналітична система – це основа для вироблення оптимальних управлінських рішень для управління сталим розвитком підприємства. Аналітична інформація забезпечує реалізацію основних функцій управління, у тому числі планування і контролю. Отже, взаємозв'язок аналітичного та інформаційного забезпечення є беззаперечним, тому однією з основних проблем формування аналітичного забезпечення є недостатня достовірність та оперативність надходження інформації.

Метою аналітичного забезпечення управління підприємствами є створення інформаційної бази, прийняття та оцінки обґрунтованості управлінських рішень, виявлення ступеня їх реалізації, про які доцільно проінформувати керівництво підприємства або зарубіжних партнерів (за їх участі в статутному капіталі та управлінні).

До загальних завдань аналітичного забезпечення діяльності підприємств можна віднести традиційні для сучасного аналізу завдання з вивчення: використання ресурсів, ефективності фінансово-господарської діяльності та ділової активності в минулому, сьогоднішньому і майбутньому; фінансового стану – ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості; організаційно-технологічного рівня виробництва, управління й виявлення резервів щодо його підвищення.

Аналітичне забезпечення управлінської діяльності підприємства передбачає: вивчення економічних законів, закономірностей і тенденцій; підвищення науково-економічної обґрунтованості стратегічних та тактичних планів і нормативів; вивчення виконання планів та дотримання нормативів; пошук резервів підвищення ефективності виробництва; визначення економічної ефективності використання ресурсів; прогнозування результатів; дослідження комерційного ризику; порівняльний аналіз маркетингових заходів; підготовку аналітичних матеріалів [4, с. 213].

Система аналітичного забезпечення, діючи безперервно, підвищує якість і розширює сферу практичного застосування інформації, позитивно впливаючи на якість звітності у процесі її підготовки та складання, тобто на ефективність управлінської інформації для сторонніх користувачів. У цьому головне призначення й головна суть аналітичної системи, реалізацію якої доцільно покласти на аналітика і бухгалтера, що займається первинною обліковою та аналітичною інформацією. Поняття «аналітичне забезпечення» застосовується для визначення якісного стану облікових і аналітичних процесів, які є необхідними для задоволення інформаційних потреб керівників та достатніми для прийняття управлінських рішень [5, с. 17].

Варто зазначити, що сьогодні всі аналітичні дослідження, котрі проводяться в аспекті ефективного прийняття управлінських рішень, доцільно поділяти на моніторингові, ініційовані, кумулятивні.

Отже, аналітичне забезпечення управління підприємствами може розкриватися в таких формах:

1) стратегічне аналітичне забезпечення управління підприємством, яке виконує завдання якісно-змістовного перетворення і передачі інформації про внутрішнє і зовнішнє середовище функціонування підприємства для вибору стратегії і напрямів розвитку;

2) бухгалтерське аналітичне забезпечення управління підприємством, яке виконує завдання якісно-змістовного перетворення і передачі інформації про закономірності кругообігу активів підприємства в розрізі основних бізнес-процесів і господарських операцій, які відображаються в системі бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності;

3) логістичне аналітичне забезпечення управління підприємством, яке виконує завдання якісно-змістовного перетворення і передачу інформації про системи закупівлі, зберігання, обробки, постачання і транспортування матеріальних потоків підприємства;

4) інжинірингове аналітичне забезпечення управління підприємством, яке виконує завдання якісно-змістовного перетворення і передачі інформації про відповідність різних видів бізнес-процесів на підприємстві його цілям для побудови бізнес-моделі;

5) організаційне аналітичне забезпечення управління підприємством, яке виконує завдання якісно-змістовного перетворення і передачу інформації про стан й управлінські якості організаційної структури підприємства, процеси прийняття рішень, кадрову ситуацію та організаційну культуру;

6) маркетингове аналітичне забезпечення управління підприємством, яке виконує завдання якісно-змістовного перетворення і передачі інформації про стан маркетингової діяльності підприємства з урахуванням впливу зовнішнього середовища, ринку й елементів комплексу маркетингу: товарної політики, цінової політики, дистрибуції та маркетингових комунікацій;

7) інформаційне аналітичне забезпечення управління підприємством, яке виконує завдання якісно-змістовного перетворення і передачі інформації про циклічні тенденції розвитку стану системи управління підприємством під впливом чинників внутрішнього і зовнішнього середовища [6, с. 430].

Організація ефективної системи аналітичного забезпечення дає змогу створити більш ефективну і стійку систему управління за допомогою таких процедур: упорядкування документів; скорочення часу ручної обробки інформації та її пошуку; зменшення терміну прийняття управлінських рішень; захисту даних від несанкціонованого доступу.

Економіко-аналітична робота будь-якого підприємства спрямована на формування обґрунтованої бази з метою прийняття ефективних управлінських рішень щодо діяльності самого підприємства. Джерелом економічної інформації виступає як зовнішнє, так і внутрішнє середовище підприємства. Зовнішнім середовищем для підприємства будівельної галузі виступають сама галузь будівництва, а також регіон функціонування, тобто Харківський регіон, а саме стан його розвитку, перспективи, структура регіональної економіки і т. ін.

Щодо внутрішнього середовища підприємства, то треба визначитися в існуючих методиках оцінки фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання. В економічній літературі існує велика кількість досліджень, присвячених проблемі виміру фінансового стану функціонування підприємства (статистичний підхід). При цьому під виміром фінансового стану функціонування підприємства у даному дослідженні розуміється «визначення якою-небудь мірою розміру будь-чого» [7, с. 170].

Висновки. Для управління економічною безпекою потрібне розроблення порогових значень ключових індикаторів, що визначають напрями їх стратегічного розвитку. Згідно з ідеологією нормативного управління, підприємство повинно здійснювати постійне поліпшення характеристик своїх процесів за результатами їх кількісної оцінки, попереджаючи появу можливих проблем, а не реагуючи на невідповідності, які вже трапилися. Таким чином, від того, в якому обсязі і наскільки ефективно підприємство попереджає появу можливих проблем, залежить не тільки його фінансове благополуччя, а й саме існування. Лише безперервне вдосконалення на основі проведення попереджуючих і коригувальних дій є запорукою підвищення економічної безпеки діяльності підприємства в усіх його напрямках. На виконання цього завдання повинна буди зорієнтована економіко-аналітична робота управлінського складу підприємства.

Список літератури:

1. Слав'юк Р.А. Структурування власного капіталу підприємств України. *Фінанси України*. 2015. № 8. С. 99–107.
2. Мельник Л.Г. Основи стійкого розвитку : навчальний посібник / за ред. Л.Г. Мельника. Суми : Університетська книга, 2005. 654 с.
3. Шелудько В.В. Фінансовий менеджмент. Київ, 2006. 439 с.
4. Гуменюк О.О. Функціонування аналітичного забезпечення діяльності підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 3. С. 212–216.
5. Денисенко М.П. Зарубіжний досвід регулювання економічної безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 6. С. 15–17.
6. Измайлова К.В. Фінансовий аналіз у будівництві : навчальний посібник / за ред. К.В. Измайлової. Київ, 2007. 796 с.
7. Пуцентейло П.Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 1. С. 168–174.

References:

1. Slavyuk, R.A. (2015) Strukturuvannya vlasnoho kapitalu pidpriemstv Ukrainy. [Structuring of equity capital of Ukrainian enterprises]. Kiev: AFU, pp. 99-107. (in Ukrainian)
2. Melnik L. G (ed.) (2005) Osnovy stiikoho rozvytku [Fundamentals of sustainable development]. Sums: VTD University Book.
3. Sheludko V. V (2006) Finansovy menedzhment [Financial Management]. Kiev, (in Ukrainian)
4. Humeniuk O.O (2015) Funktsionuvannya analitychnoho zabezpechennia diialnosti pidpriemstva. [Operation of analytical support of the enterprise]. Kiev, *Sustainable economic development*. pp. 212-216 (in Ukrainian)
5. Denisenko M.P. (2017) Zarubizhnyi dosvid rehuliuвання ekonomichnoi bezpeky Foreign experience of regulation of economic security [Foreign experience of regulation of economic security]. Kiev, *Investment: practice and experience* pp.15-17 (in Ukrainian)
6. Izmailova K.V. (ed.) (2007) Finansovy analiz v budivnytstvi: [Financial Analysis in Construction]. Kiev
7. Puzentillo P.R. (2015) Analytical support of the enterprise. [Analitychne zabezpechennia diialnosti pidpriemstva]. *Sustainable economic development*.pp. 168-174. (in Ukrainian)

**ЭКОНОМИКО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ РАБОТА В УПРАВЛЕНИИ
ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ**

Исследование финансово-хозяйственной деятельности носит комплексный характер обоснования уровня параметров, которые дают объективную картину финансовых результатов и эффективности использования ресурсов. Вопросы совершенствования экономико-аналитической работы на предприятии требуют исследования вопросов задач, принципов, методов и непосредственно организации выполнения этой работы на предприятии с учетом нестабильного рыночной среды. В процессе формирования рыночных отношений в экономике страны менеджмент предприятий иногда продолжает ориентироваться на устаревшую аналитическую базу экономических исследований и использует методики анализа деятельности предприятий, хотя условия деятельности субъектов хозяйствования изменились кардинальным образом. Для укрепления экономической основы деятельности предприятий крайне необходимо поднимать уровень экономической работы на предприятиях.

Ключевые слова: *хозяйствование, предприятие, диагностика, финансы, управление, экономико-аналитическая работа.*

ECONOMIC AND ANALYTICAL WORK IN THE MANAGEMENT OF FINANCIAL – ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

The study of financial and economic activities is a comprehensive justification of the level of parameters that give an objective picture of financial results and resource efficiency. The issues of improving the economic and analytical work at the enterprise require studying the issues of tasks, principles, methods and directly organizing the implementation of this work at the enterprise, taking into account the unstable market environment. In the process of forming market relations in the country's economy, enterprise management sometimes continues to focus on the outdated analytical base of economic research and uses methods for analyzing the activities of enterprises, although the conditions for the activities of business entities have changed dramatically. In order to strengthen the economic basis of enterprises, it is imperative to raise the level of economic work in enterprises. The analytical work at the enterprise must be based on clearly defined principles, must take into account the specific nature of the business entity's activity and be consistent with the goals and strategies of the activity. The economic – analytical work of any enterprise is aimed at forming a sound basis with the aim of making effective management decisions regarding the activity of the enterprise itself. The source of economic information is both the external and internal environment of the enterprise. The urgency of the chosen topic is that there is a need to improve the economic and analytical work of the enterprise in order to improve the level of financial stability, financial and economic security and competitiveness of enterprises. Economic – analytical work in the modern conditions of functioning of the enterprise is an important component of management activity of the enterprise. Its purpose is comprehensive preservation of stability of economic development of the enterprise and in general financial and economic security in the modern market unstable environment. By taking an intermediate position between information formation and decision-making, economic and analytical work influences the quality of management decisions made, facilitates the identification of links between individual management objects, the proper justification of the goal and the selection of an effective management decision.

Key words: management, enterprise, diagnostics. finance, management, economic-analytical work.